

ДІАГНОСТИКА, ЛІКУВАННЯ ТА ПРОФІЛАКТИКА ХВОРОБ ТВАРИН

DIAGNOSTICS, TREATMENT AND PROPHYLACTICS OF ANIMAL DISEASES

УДК 619:618.11-08:636.1

Бородиня В.І., к. вет. н., доцент,

Алексієнко О. В., студентка[©]

E-mail: borodynia@gmail.com

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м Київ

ГІПОФУНКЦІЯ ЯЄЧНИКІВ У СПОРТИВНИХ КОБИЛ ТА ЇХ ЛІКУВАННЯ

У статті наведено результати досліджень щодо захворюваності спортивних кобил на гіпофункцію яєчників та клінічного прояву цього захворювання. Серед спортивних кобил гіпофункція яєчників була однією з найбільш часто діагностованих гінекологічних патологій репродуктивних органів і складала 4–8 %. У структурі акушерської і гінекологічної патології спортивних кобил це захворювання становило 19,5 % і часто протікало у вигляді сезонної депресії статевої функції. Розміри яєчників за гіпофункції яєчників становили в середньому $4,0 \times 2,1 \times 2,4$ см ($20,2 \pm 1,3$ см³) проти $5,3 \times 3,4 \times 3,3$ см ($59,4 \pm 1,1$ см³) у кобил з нормальним статевим циклом. Це у 2,9 раза менше, ніж у здорових кобил. Проведено визначення ефективності окремих схем комплексної терапії до складу якої входили сучасні загальностимулюючі і гомеопатичні засоби терапії – катозал і оваріовіт. Тривалість лікування кобил за гіпофункції яєчників у дослідній групі (катозал, інтровіт, оваріовіт, трансректальний масаж матки і яєчників) склала $4,86 \pm 0,77$ доби, а в контрольній (мінерасол, тривіт і трансректальний масаж матки і яєчників) – $7,57 \pm 0,9$ доби, що на 2,71 доби більше. В обох групах в охоту прийшли всі хворі на гіпофункцію яєчників тварини – 100 %. Однак, тривалість сервіс періоду в дослідній групі була меншою і склала $24,2 \pm 3,3$ доби, що на 11,4 доби менше ніж в контрольній. Заплідненість кобил, після першого осіменіння в дослідній групі була 80 %, а в контрольній – 60 %, що в 1,3 раза менше. Показник індексу осіменіння в дослідній групі склав $1,2 \pm 0,2$, у контрольній – $1,7 \pm 0,67$.

Ключові слова: спортивні коні, кобили, неплідність, гіпофункція яєчників, поширення, комплексне лікування, ефективність.

УДК 619:618.11-08:636.1

Бородыня В.И., к. вет. н., доцент,
Алексеев А.В., студентка*Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, г.
Киев*

ГИПОФУНКЦИИ ЯИЧНИКОВ В СПОРТИВНЫХ КОБЫЛ И ИХ ЛЕЧЕНИЕ

В статье приведены результаты исследований по заболеваемости спортивных кобыл гипофункцией яичников и клинического проявления этого заболевания. Среди спортивных кобыл гипофункция яичников была одной из наиболее часто диагностируемых гинекологических патологий репродуктивных органов и составляла 4–8 %. В структуре акушерской и гинекологической патологии спортивных кобыл это заболевание составляло 19,5 % и часто протекало в виде сезонной депрессии половой функции. Размеры яичников при гипофункции яичников составляли в среднем 4,0×2,1×2,4 см (20,2±1,3 см³) против 5,3×3,4×3,3 см (59,4±1,1 см³) у кобыл с нормальным половым циклом. Это в 2,9 раза меньше, чем у здоровых кобыл. Проведено определение эффективности отдельных схем комплексного лечения в составе которых были современные общестимулирующие и гомеопатические средства терапии – катозал и овариовит. Продолжительность лечения кобыл при гипофункции яичников в опытной группе (катозал, интровит, овариовит, трансректальный массаж матки и яичников) составила 4,86±0,77 суток, а в контрольной (минерасол, тривит и трансректальный массаж матки и яичников) – 7,57±0,9 суток, что на 2,71 суток больше. В обеих группах в охоту пришли все больные гипофункцией яичников животные – 100 %. Однако, продолжительность сервис периода в опытной группе была меньше и составила 24,2±3,3 суток, что на 11,4 суток меньше, чем в контрольной. Оплодотворяемость кобыл после первого осеменения в опытной группе составила 80 %, а в контрольной – 60 %, что в 1,3 раза меньше. Показатель индекса осеменения в опытной группе был 1,2±0,2, а в контрольной – 1,7±0,67.

Ключевые слова: спортивные лошади, кобылы, бесплодие, гипофункция яичников, распространение, комплексное лечение, эффективность

UDC 619:618.11-08:636.1

Borodynina V., Aleksienko OV*National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv*

OVARIAN HYPOFUNCTION SPORTS MARES AND THEIR TREATMENT

The article presents the results of studies on the incidence of ovarian hypofunction in sports mares and clinical manifestations of this disease. Among the

sports mares hypovarianism was one of the most frequently diagnosed gynecological pathologies of reproductive organs and equaled 4-8 %. In the structure of obstetric and gynecological pathology in sports mares incidence of this disease was 19,5 %, and often occurred in the form of seasonal depression of sexual function. Ovarian dimensions with ovarian hypofunction averaged $4,0 \times 2,1 \times 2,4$ cm ($20,2 \pm 1,3$ cm³) against $5,3 \times 3,4 \times 3,3$ cm ($59,4 \pm 1,1$ cm³) in mares with normal sexual cycle. This is 2,9 times less than in healthy mares. Determination of effectiveness of individual schemes for integrated treatment was conducted, which consisted of modern general stimulating therapy and homeopathic remedies – katozal and ovariovit. Duration of treatment of mares with ovarian hypofunction in the experimental group (katozal, introvit, ovariovit, transrectal massage of the uterus and ovaries) was $4,86 \pm 0,77$ days, and in the control group (minerasol, trivit and transrectal massage of the uterus and ovaries) – $7,57 \pm 0,9$ days, which is 2,71 days longer. In both groups all animals with ovarian hypofunction came to drive – 100 %. However, the duration of the service period of the experimental group was shorter and reached $24,2 \pm 3,3$ days, which is 11,4 days less than in the control group. Fertility of mares after the first insemination in the experimental group was 80 %, and in control group – 60%, which is 1,3 times less. An index of insemination in the experimental group was $1,2 \pm 0,2$, in control group – $1,7 \pm 0,67$.

Key words: sport horse, mare, infertility, ovarian hypofunction, distribution, comprehensive treatment effectiveness.

Вступ. Як і більшість тваринницьких галузей в Україні, конярство за останні десятиріччя зазнало значного скорочення, що триває й нині. Разом із цим відбувся перерозподіл кінського поголів'я у господарствах за формами власності. Це часто призводило до цілої низки таких негативних явищ, як нерегульоване відтворення, розпорошення генетичного потенціалу галузі, гальмування або призупинення селекційного процесу, повна відсутність обліку, низький економічний ефект або збитки від використання коней у різноманітних сферах господарської діяльності, падіння загального рівня виробництва тощо. У зв'язку із скороченням чисельності поголів'я коней, більш гостро постає питання інтенсифікації відтворення стада, вирішення якого неможливе без попередження і ліквідації різних форм неплідності [1].

Сучасний етап розвитку спортивного конярства характеризується ще й тим, що питання підвищення плодючості кобил набуває пріоритетного значення, оскільки діловий вихід лошаг призових порід наближається до критично малого – 45–50 % на 100 кобил. Це різко скорочує можливість (особливо за малої кількості маточного поголів'я) вести інтенсивний відбір і підняти економічну ефективність розвитку галузі [2].

Отже, одним з головних завдань галузі конярства і сучасного погляду на його вирішення є науковий, обґрунтований підхід до питань відтворення поголів'я коней, вдосконалення механізмів регулювання і контролю функції репродуктивних органів, вивчення особливостей органів статеві системи кобил

за різних фізіологічних станів і використання одержаних даних у вирішенні практичних питань. У зв'язку з цим, особливого значення набуває розробка й впровадження методів керування процесами розмноження тварин, підвищення їх плодючості та профілактика неплідності на основі досліджень органів статеві системи самок, їх патологічних станів і аналізу відтворної функції [3].

Найбільших економічних збитків конярству в першу чергу завдає порушення відтворної здатності маток, що є наслідком патології статевих органів. Значну частину займають дисфункції яєчників, які призводять до недоотримання в кінних заводах більше 40 лошат на 100 конематок [4, 5].

Господарське і спортивне використання коней визначає переважне отримання лошат у більш ранні терміни (січень-березень). У практичному конярстві часто стикаються з різними відхиленнями від нормальної статеві циклічності на початку парувальної кампанії у ранні терміни: відсутність охоти (міжсезонний анеструс), проявлення охоти за відсутності одночасного дозрівання доміантного фолікула, неповне дозрівання одного або декількох фолікулів, що не завершується овуляцією (ановуляторний цикл).

Разом з тим до нині залишається відкритим питання відновлення плодючості за дисфункції яєчників кобил із застосуванням у складі комплексної терапії сучасних загальностимулюючих, гормональних і гомеопатичних засобів. Через це розробка і впровадження ефективних методів регуляції статеві функції являє науковий і практичний інтерес для сучасного конярства.

Метою роботи було вивчення ефективності застосування в складі комплексної терапії сучасних загальностимулюючих і гомеопатичних засобів лікування спортивних кобил з гіпофункцією яєчників.

Матеріал і методи. Об'єктом дослідження були кобили, хворі на гіпофункцією яєчників, та клінічно здорові тварини. З метою встановлення поширення гіпофункції яєчників у спортивних кобил в закладі та її кількісних показників проводили сезонну акушерську і гінекологічну диспансеризацію поголів'я маток. Для цього аналізували записи журналів штучного осіменіння тварин, журналів і документації ветеринарного та зоотехнічного обліку за 2009–2012 рр.

В окрему групу відбирали тварин, які з початком парувального сезону не приходили в охоту, або декілька разів безуспішно осіменялись. Після проведення аналізу анамнестичних даних, здійснювали загальне клінічне, спеціальне зовнішнє і внутрішнє дослідження. Для діагностики зазначеної патології та стану статевих органів тварин користувалися приладом для ультразвукової діагностики «Bonasite Miromax».

Для визначення ефективності лікування хворих на гіпофункцією яєчників кобил і апробації у складі комплексної терапії деяких сучасних лікарських засобів, було сформовано 2 групи – дослідна і контрольна, по 5 тварин в кожній. Кобилам дослідної групи внутрішньом'язово застосовували катозал, інтровіт, оваріовіт, проводили трансректальний масаж матки і яєчників. Кобилам контрольної групи застосовували лікування, яке зазвичай

використовують у закладі – мінерасол, тривіт і трансректальний масаж матки і яєчників. Контролювали лікування клінічними методами і за допомогою УЗД дослідження. Схема лікування кобил з гіпофункцією яєчників представлена в таблиці 1.

Таблиця 1

Схема лікування спортивних кобил за гіпофункції яєчників

Групи тварин	Кількість тварин у групі	Схема лікування		
		назва препарату	кратність введення	дозування
Дослідна	5	катозал	тричі, 1 раз на добу, з інтервалом 48 год., внутрішньом'язово	20 мл
		інтровіт	одноразово, внутрішньом'язово	15 мл
		оваріовіт	тричі, 1 раз на три доби, внутрішньом'язово	10 мл
		масаж матки і яєчників	один раз на добу, протягом 5-ти діб, через пряму кишку	5–7 хв.
Контрольна	5	мінерасол	двічі, з інтервалом 6 діб, внутрішньовенно	20 мл
		інтровіт	одноразово, внутрішньом'язово	15 мл
		масаж матки і яєчників	один раз на добу, протягом 5-ти діб, через пряму кишку	5–7 хв.

Як видно з даних, наведених у таблиці 1, кобилам дослідної групи, хворим на гіпофункцію яєчників, у складі комплексної терапії, на відміну від тварин контрольної групи, замість мінерасолу застосовували катозал. Також комплексну схему доповнили гомеопатичним препаратом оваріовіт.

Результати дослідження. Після аналізу даних журналів і документації ветеринарного та зоотехнічного обліку за 2009–2012 рр. було встановлено, що серед спортивних кобил гіпофункція яєчників була однією з найбільш часто діагностованих гінекологічних патологій репродуктивних органів і складала 4–8 %. У середньому протягом зазначеного періоду 6,5 % тварин хворіли на гіпофункцію яєчників. У структурі акушерської і гінекологічної патології спортивних кобил це захворювання становило 19,5 % і часто протікало у вигляді сезонної депресії статевої функції.

Для дослідження відбирали тварин, у яких з початком і протягом парувального сезону статеві цикли не проявлялися, або були неповноцінними. За результатами клінічного дослідження цих кобил було встановлено, що загальна температура тіла тварин часто залишалася в межах фізіологічної норми. Загальний стан був мало змінений.

Під час ректального дослідження тварин з гіпофункцією яєчників встановлювали такі характерні зміни статевих органів: яєчники зменшені в розмірах, мали гладку поверхню, були щільними з відсутністю фолікулів і жовтих тіл. Матка також була зменшена, роги її тонкі, під час масажу часто слабо ригідні. Під час вагінального дослідження слизова оболонка піхви і шийки матки бліда і суха. Піхвове дзеркало з утрудненням вводили у піхву. Ультразвуковим дослідженням було визначено розміри яєчників. Вони становили в середньому $4,0 \times 2,1 \times 2,4$ см ($20,2 \pm 1,3 \text{ см}^3$) проти $5,3 \times 3,4 \times 3,3$ см ($59,4 \pm 1,1 \text{ см}^3$) в нормі у кобил з нормальним статевим циклом. Це у 2,9 раза менше, ніж у здорових кобил. Результати ефективності лікування кобил, хворих на гіпофункцію яєчників, наведені в таблиці 2.

Таблиця 2

Результати ефективності лікування кобил, хворих на гіпофункцію яєчників (M±m)

Показники	Групи тварин	
	дослідна (n=5)	контрольна (n=5)
Тривалість лікування	4,86±0,77	7,57±0,9
Прийшло в охоту	тварин	5
	%	100
Тривалість сервіс – періоду, діб	24,2±3,3	35,6±4,8
Запліднилося	в 1 охоту	4
	в 2 охоту	1
	в 3 охоту	0
Запліднилося всього	5	5
Процент запліднення від першого осіменіння	80	60
Індекс – осіменіння	1,2±0,2	1,7±0,67

Як видно з даних, наведених в таблиці 2, тривалість лікування кобил за гіпофункції яєчників у дослідній групі склала $4,86 \pm 0,77$ доби, а в контрольній – $7,57 \pm 0,9$ доби, що на 2,71 доби більше. Потрібно зазначити, що в обох групах в охоту прийшли всі хворі на гіпофункцію яєчників тварини – 100 %. Однак, тривалість сервіс періоду в дослідній групі була меншою і склала $24,2 \pm 3,3$ доби, що на 11,4 доби менше ніж в контрольній.

У першу охоту запліднилося 4 кобили дослідної групи і 3 – контрольної. У другу охоту – одна тварина дослідної групи і одна – контрольної. У третю охоту – одна кобила контрольної групи. Таким чином у дослідній і контрольній групах запліднилися усі тварини – 100 %. Заплідненість кобил, хворих на гіпофункцію яєчників, після першого осіменіння у дослідній групі була 80 %, а в контрольній – 60 %, що в 1,3 раза менше. Показник індексу осіменіння в дослідній групі був $1,2 \pm 0,2$, у контрольній – $1,7 \pm 0,67$.

Таким чином, застосування кобилам дослідної групи комплексної терапії в складі катозалу, інтровіту, оваріовіту, трансректального масажу матки і яєчників виявилось більш ефективним.

Висновки. У структурі акушерсько-гінекологічної патології спортивних кобил гіпофункція яєчників становила 19,5 %. Вона проявлялася відсутністю статевих циклів протягом парувального сезону або їх неповноцінністю. Клінічно діагностували зменшення в розмірах статевих залоз (у 2,9 раза), їх щільну консистенцію, гладку поверхню, з відсутністю фолікулів і жовтих тіл. Застосування гомеопатичних препаратів з метою лікування спортивних кобил за гіпофункції яєчників, для подолання сезонної депресії (активізації функції яєчників, регуляції статевих циклів), інших дисфункцій яєчників дозволяє досягти результатів без використання гормональних засобів. Для цього доцільно застосовувати катозал і оваріовіт у складі комплексної терапії.

Література

1. Ткачова І.В. Стратегія розвитку галузі конярства в Україні / Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – К., 2011. – Вип. 160. – Ч. 1. – С. 271–277.
2. Яковлева С.Е. Оценка показателей плодовитости кобыл русской рысистой породы в разных экологических зонах / С.Е.Яковлева // Вестник МАНЭБ 2004. – Т.9. – №2. – С. 140–142.
3. Бородиня В.І., Вичерова Ю.І. Акушерська і гінекологічна диспансеризація як засіб боротьби з неплідністю спортивних коней / В.І. Бородиня, Ю.І. Вичерова // Науково-технічний бюлетень інституту біології тварин і ДНДКІ ветпрепаратів та кормових добавок. Львів, 2012. – Вип. 13. – № 3-4. – С. 395-400.
4. Подвалюк Д.В. Морфофункциональная характеристика яичников кобыл и совершенствование методов гормональной регуляции их половой функции : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. вет. наук : спец. 16.00.07 «Ветеринарное акушерство» / Д.В. Подвалюк. – Воронеж, 1992. – 21с.
5. Бородиня В.И., Вычерова Ю.И. Динамика показателей фертильности спортивных лошадей конно-спортивной школы / В.И. Бородиня, Ю.И. Вычерова / Материалы II Международной научно-практической конференции / Новосибирск: «СИБПРИНТ», 2013. – С. 97-102.

Рецензент – д.вет.н., професор Стефаник В.Ю.